

MAHALLIY BYUDJETLARNING SOLIQLI DAROMADLARIGA MAKROIQTISODIY INDIKATORLARNING TA'SIRI TAHLILI

Sholdarov Dilshod Azimiddin o'gli,
PhD, Toshkent moliya instituti dotsenti,
Toshkent, O'zbekiston. Email: dilshodsh86@il.ru
Tel: +998950012002

Achilov Uyg'unjon Ulug'bekovich,
Toshkent moliya instituti katta o'qituvchisi,
Toshkent, O'zbekiston. Email: uygunachilov@gmail.com
Tel: +998943411991
Orcid: 0000-0001-6991-5629

Xalilova Shoxsanam G'ayratjon qizi,
Toshkent moliya instituti katta o'qituvchisi,
Toshkent, O'zbekiston. Email: xalilovash@tfi.uz
Tel: +998950018008

ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF MACROECONOMIC INDICATORS ON TAXABLE REVENUES OF LOCAL BUDGETS

Sholdarov Dilshod Azimiddin ugli,
PhD, Associate Professor of Tashkent Institute of Finance,
Toshkent, Uzbekiston. Email: dilshodsh86@il.ru
Phone number: +998950012002

Achilov Uygunjon Ulug'bekovich,
Senior lecturer of Tashkent Institute of Finance,
Toshkent, Uzbekiston. Email: uygunachilov@gmail.com
Phone number: +998943411991
Orcid: 0000-0001-6991-5629

Xalilova Shoxsanam Gayratjon qizi,
Senior lecturer of Tashkent Institute of Finance,
Toshkent, Uzbekiston. Email: xalilovash@tfi.uz
Phone number: +998950018008

JEL Classification: O1, O11

Annotatsiya: Mazkur maqolada Farg'ona viloyati mahalliy byudjeti misolida byudjetning solikli daromadlariga makroiqtisodiy omillarning ta'sirining tahlili amalga oshirilgan. Tadqiqotda iqtisodiy voqelik jarayonlarini o'rganishning ilmiy usullarini umumlashtirish, guruhlashtirish, tahlilning mantiqiy va taqqoslama usullari, qiyosiy tahlil, statistika, istiqbolli prognozlash va guruhlash usullaridan keng foydalanilgan. Mahalliy byudjetlar daromadlarining tarkibiy o'zgarishlari, o'sish salmoqlari va

ularga omillar ta'siri bo'yicha qisqacha adabiyotlar sharhi keltirib o'tilgan.

Mahalliy byudjetlar daromadlari o'zgarishlariga ta'siri etuvchi omillar aniqlangan hamda ularning statistik ko'rsatkichlari o'rganilgan. O'rganishlar asosida bir nazariy qarashlar ilgari surilgan.

Farg'ona viloyati mahalliy byudjeti daromadlari hamda viloyatning yalpi hududiy mahsuloti va boshqa bir qator makroiqtisodiy ko'rsatkichlarining tasviriy statistikasi shakllantirilgan, ularning o'zaro bog'liqlik koeffitsiyentlari aniqlangan.

Byudjetning solikli daromadlariga iqtisodiyotdagi bandlar soni ishlab chiqarish korxonalari soni, iqtisodiyotga kiritilgan investitsiyalar hajmi kabi ko'rsatkichlarning ta'siri ekonometrik modellashtirish orqali tadqiq qilingan va xulosalar shakllantirilgan.

Mahalliy byudjetlarning solikli daromadlariga asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar hajmi va iqtisodiyotda bandlar sonining ta'sirini baholovchi modelning ishonchliligi ekonometrik testlar orqali tekshirilgan va ishonchliligi baholangan. Darbin-Votson testi orqali modelda avtokorrelyatsiya mavjud emasligi aniqlangan.

Abstract: In this article, an analysis of the impact of macroeconomic factors on the tax revenues of the budget is carried out on the example of the local budget of Fergana region. In the research, generalization, grouping, logical and comparative methods of analysis, comparative analysis, statistics, perspective forecasting and grouping methods of scientific methods of studying economic reality processes are widely used. A brief review of the literature on structural changes of local budgets' incomes, growth weights, and the influence of factors on them is presented.

Factors affecting changes in local budget revenues were identified and their statistical indicators were studied. Based on the studies, a theoretical view was put forward.

Descriptive statistics of revenues of the local budget of Fergana region, gross regional product of the region and a number of other macroeconomic indicators were formed, and their correlation coefficients were determined.

The influence of such indicators as the number of production enterprises, the volume of investments in the economy on the tax revenues of the budget was studied through econometric modeling and conclusions were drawn.

The reliability of the model assessing the effect of the volume of investments in fixed capital and the number of jobs in the economy on the tax revenues of local

budgets was checked by econometric tests and its reliability was evaluated. It was determined that there is no autocorrelation in the model by Darbin-Watson test.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, byudjet siyosati, mahalliy byudjet, moliyaviy barqarorlik, soliq, soliq siyosati, byudjet daromadlari, solikli daromad, soliqsiz daromad, kapital.

Key words: economy, budget policy, local budget, financial stability, tax, tax policy, budget revenues, taxable income, tax-free income, capital.

Kirish. Mamlakatimizda byudjet siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri mahalliy byudjetlarga moliyaviy mustaqillik berish va moliyaviy barqarorligini ta'minlash hisoblanadi. Hozirgi kunda mahalliy byudjetlarning ijtimoiy-iqtisodiy ilohotlarini amalga oshirishdagi mas'uliyatini yanada oshirish, ularning barqaror daromad ba'zani yaratish, mahalliy byudjetlar ijrosi samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarni iyliy jixatdan o'rganish bugungi kunda dolzarb masalalardan bo'lib qolmoqda.

Mamlakatimizda byudjet-soliq sohasida olib borilayotgan islohotlar zamirida aholi turmush farovonligini yuksaltirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning jadal rivojiga keng imkoniyat yaratish maqsadi mujassamdir. Xususan, iqtisodiyotda soliq yukini yanada kamaytirish, soliq solish mexanizmini soddalashtirish hamda soliq ma'murchiligini takomillashtirish borasidagi chora-tadbirlar ana shu maqsad ro'yobiga qaratilmoqda.

Ijtimoiy-iqtisodiy sohadagi davlat siyosatining joylardagi samarali ijrosi mahalliy o'zini-o'zi boshqarish organlarining moliyaviy imkoniyatlariga bog'liqdir. Zamonaviy sharoitlarda esa mahalliy byudjetlarning daromad bazasini shakllantirish amaliyoti ularning to'liq moliyaviy mustaqilligini ta'minlash bilan

birga, hudud iqtisodiy salohiyatidan oqilona foydalanish orqali byudjetga tushumlarni ko'paytirishda mahalliy davlat hokimiyati organlari rag'batlantiruvchi tavsifga ega bo'lmayotir.

Buyuk Britaniyada federal soliqlar mahalliy byudjetlar daromad qismining asosiy manbasi bo'lib, graflik va shaharlar byudjetlariga federal soliqlarning 70-90%i o'tkaziladi. Germaniyada mahalliy byudjetlar daromad qismida mahalliy soliqlar ulushi yuqori emas, federal va o'lka byudjetlaridan ajratiladigan subsidiya va dotasiyalari 40%ni tashkil qiladi. Shuni alohida qayd etish kerakki, Germaniyada "boy" o'lkalar moliyaviy tushumlarining bir qismini rivojlanish darajasi nisbatan past o'lkalarga ajratadi va buning natijasida mahalliy byudjetlar vertikal tarzda taqsimlanadigan byudjet subsidiya va subvensiyalari hisobidan shakllanadi. Germaniyada byudjet subvensiyalari qat'iy belgilangan maqsadlarga sarflanib, asosan ijtimoiy sohaga ajratiladi[1].

Material va metod. Barchamizga ma'lumki, davlat moliyasini boshqarish tizimidagi eng dolzarb va yechimini hal qilish lozim bo'lgan masala sifatida mahalliy byudjetlarning daromadlilikini oshirishda umumiy iqtisodiy va moliyaviy omillarga bog'liq. Ko'pgina iqtisodchi olimlar mahalliy byudjetlarning daromadlarini oshirish va prognoz ko'rsatkichlarini byudjet tizimi bo'g'inlari o'rtasida ijrosi yuzasidan izlanishlar olib borgan. Jumladan, prof. A.Toshmatov mahalliy byudjetga soliq tushumlarini oshirishga yo'naltirilgan bir qator tadbirlarni keltirib o'tgan[2]. Soliqlarning turli darajadagi byudjetlar o'rtasida taqsimlash tizimini mahalliy byudjetlarning soliq tushumlarini oshirish bo'yicha fikr bildirib o'tgan.

O.Kenjaboyevning fikriga ko'ra. Mahalliy byudjetlarni samarali boshqaruv

tizimini tartibga solishda soliq yukini asosli ravishda kamaytirish. Davlat byudjeti daromadlari tarkibida bevosita soliqlarning ulushini oshirish yoki soliqqa tortish nisbatini aniqlash lozimligini ta'kidlagan[3].

A.Burxonov, X.Qurbonovlar mahalliy byudjetlarning daromad manbaalarini oshirishga qaratilgan ilmiy hulosalarni asoslab berishgan. Birinchidan, viloyatda byudjetga undiriladigan daromadlarda nisbatan iqtisodiy jihatdan rivojlangan hududlarning ulushi yuqori bo'lmoqda. Ikkinchidan, tahlil qilinayotgan davrlarda viloyatning ayrim tumanlarida hudud iqtisodiyotini rivojlantirish, ya'ni kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni jadal rivojlantirish, investision faollikni yanada rivojlantirish hisobiga yangi korxonalarni tashkil etish, iqtisodiy nochor korxonalarni moliyaviy sog'lomlashtirish, soliqlar bo'yicha qarzdorliklarni kamaytirish, norasmiy sektorda faoliyat yurituvchi subyektlarni rasmiy sektorga o'tkazish orqali mahalliy byudjetlarning daromadlarini oshirish yo'llarini keltirib o'tgan[4].

Tadqiqot davomida iqtisodiy voqelik jarayonlarini o'rganishning ilmiy usullarini umumlashtirish, guruhlashtirish, tahlilning mantiqiy va taqqoslama usullari, qiyosiy tahlil, statistika, istiqbolli prognozlash va guruhlash usullaridan keng foydalanilgan.

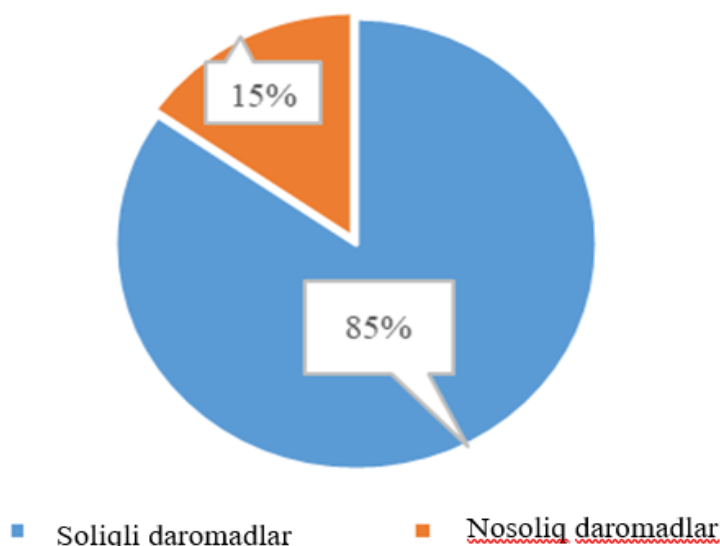
Mahalliy byudjetlar davlat byudjetining muhim bo'g'ini hisoblanadi. Mahalliy byudjetlar orqali davlatning muhim funksiyalari mablag' bilan ta'minlanadi, buning ustiga ular davlat byudjetining quyi etapi bo'lganligi sababli jamiyat bilan anchagina aloqadorligi kuchli. Bilamizki, byudjetlar o'rtasida mablag'lar taqsimotini amalga oshirishda "fiskal federalizm" va "fiskal unitarizm" usullaridan foydalaniladi. "Fiskal unitarizm" usulida byudjetga tushumlarning barchasini yoki aksariyatini markaziy byudjetga

to'plagan holda, mablag'lar mahalliy byudjetlarga transfertlar tarzida o'tkazish orqali taqsimot qilinsa, "fiskal federalizm" usulida soliqlar va soliqsiz daromadlarning bir qismi markaziy byudjetga, bir qismi mahalliy byudjetlarning daromadlari sifatida biriktiriladi, shu orqali mahalliy byudjetlarning moliyaviy mustaqilligi ta'minlanadi. Ko'plab tadqiqotchilar, olimlar va ekspertlar davlat byudjeti mablag'lari taqsimotini amalga oshirishda "fiskal unitarizm" usulining samarali ekanligini e'tirof etishadi.

O'zbekistonda byudjet sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning asl negizi hozirda mahalliy byudjetlarning mustaqilligini oshirishga qaratilgan bo'lib, bu borada mahalliy davlat hokimiyati

organlariga moliyaviy erkinliklar berilmoqda, xususan, byudjet daromadlari prognozidan oshgan tushumlar mahalliy byudjetlarda qoldirilishi, ba'zi soliqlarning aynan mahalliy byudjetlarga biriktirilishi, investitsion faoliyat bo'yicha erkinliklar shular jumlasidandir. Bu kabi o'zgarishlar natijasida mahalliy boshqaruv organlarida byudjetga tushumlarni oshirish, qo'shimcha soliq tushumlari manbalarinni topish, ishlab chiqarish faoliyati muhitini yaxshilash borasi intilishlarni oshiradi.

O'zbekistonda mahalliy byudjetlarning aksariyat daromadlari mahalliy byudjetga biriktirilgan soliqlar va majburiy to'lovlar hamda umumdavlat soliqlaridan normativlar bo'yicha ajratilgan solikli tushumlar hisobidan shakllanadi.

1-rasm. 2020 yilda Farg'ona viloyati mahalliy byudjeti daromalarida solikli va soliqsiz daromalar ulushi

Izox: Iqtisod va moliya vazirligi ma'lumotlari

Xususan, 2020 yilda Farg'ona viloyati mahalliy byudjeti mablag'larining 85 foizi solikli daromatlardan iborat bo'lgan. Shu nuqtai nazardan, mahalliy

Bizning tadqiqotimiz ham Farg'ona viloyati misolida mahalliy byudjetlarning solikli daromadlariga iqtisodiy o'zgarishlarning ta'sirini baholovchi ekonometrik tahlilni amalga oshirishdir.

byudjetlar daromadlarini oshirish borasidagi tadqiqotlarning aksariyatida asosiy urg'u solikli daromadlarga va ularni oshirishga qaratiladi.

1-jadval ma'lumotlari asosida Farg'ona viloyati mahalliy byudjeti solikli daromadlariga viloyatdagi iqtisodiyotda band bo'lganlar soni (BS), viloyatda faoliyat ko'rsatuvchi faol korxonalar soni (KS) hamda viloyatda o'zlashtirilgan asosiy

kapitalga investitsiyalar hajmining amalga oshiramiz.
ta'sirini baholovchi modellashtirishni

1-jadval

Farg'ona viloyatining ba'zi makroiqtisodiy ko'rsatkichlari

Yillar	Mahalliy byudjetning soliqli daromadlari (SD), mlrd.so'm	Iqtisodiyotda bandlar soni (BS), ming nafar	Korxonalar soni (KS), dona	Asosiy kapitalga investitsiya (I)
2006	267	1170,6	12 101	178
2007	406	1206,4	13 086	273
2008	445	1280,1	14 872	485
2009	678	1311,7	15 504	663
2010	811	1340,4	16 879	931
2011	921	1367,6	18 259	1 261
2012	1 067	1398,8	19 016	1 506
2013	1 217	1431,1	19 230	2 130
2014	1 389	1462,8	21 173	2 295
2015	1 530	1485,3	21 795	2 542
2016	1 601	1508,3	23 083	2 644
2017	1 878	1525,7	23 310	2 955
2018	1 595	1451,0	25 571	5 539
2019	3 533	1492,6	29 128	8 685
2020	2 013	1438,3	35 379	11 320

Izox: Davlat statistika agentligi va Iqtisod va moliya vazirligi ma'lumotlari

Demak tadqiqotimizda natijaviy belgi mahalliy byudjetning soliqli daromadlarini - SD, omil belgilar

iqtisodiyotda bandlar sonini – BS, korxonalar sonini – KS, asosiy kapitalga investitsiyani – I kabi belgilab olamiz.

2-jadval

2006-2020 yillar bo'yicha foydalanilgan kuzatuvlarning tasviriy statistikasi

Ko'rsatkich	O'rtacha	Mediana	Minimum	Maksimum
SD	1290,0	1217,0	267,43	3532,5
BS	1391,4	1431,1	1170,6	1525,7
KS	20559	19230	12101	35379,0
I	2893,8	2130,0	178,20	11320,0
Ko'rsatkich	Standart chetlanish	Variatsiya	Asimmetriya	Ekstsess
SD	823,43	0,63830	1,2139	1,6832
BS	109,59	0,078761	-0,70181	-0,61804
KS	6223,7	0,30272	0,81135	0,29087
I	3230,9	1,1165	1,6061	1,4960

Ma'lumotlarning tasviriy statistikasidan ko'rinadiki, mazkur tadqiqotimizda kuzatuvlar soni 15 tani

tashkil qiladi. SD ning eng past miqdori 267,3 mlrd.so'm, eng yuqori miqdori 3532 mlrd.so'mni tashkil etgani holda,

investitsiyaning minimumi 178.2 mlrd.so'mni, maksimum miqdori 11320,2 mlrd.so'mni tashkil etgan. BS ning minimumi 1170,6 ming nafarni, maksimumi 1525.7 ming.nafarni, KSning minimumi 12101 ta, maksimumi esa 35379 nafarni tashkil etgan.

Tahlilimizning dastlabki bosqichida 1-jadval ma'lumotlari asosida mahalliy byudjetning solikli daromadlari(SD)ning bandlar soni (BS), korxonalar soni(KS)

hamda asosiy kapitalga kiritilgan investitsiya(I)lar bilan korrelyatsiya koeffitsientini tahlil qilamiz.

3-jadvaldan ko'rinadiki, solikli daromadlar (SD)ning bandlar soni (BS) bilan korrelyatsiyasi – 0.7796 ga, korxonalar soni (KS) bilan korrelyatsiyasi – 0.8423 ga, asosiy kapitalga investitsiyalar (I) bilan korrelyatsiyasi – 0.8084 ga teng va har uchta omil bilan solikli daromadlar kuchli to'g'ri bog'langan.

3-jadval

2006-2020 yillar bo'yicha foydalanilgan ko'rsatkichlarning korrelyatsiya koeffitsientlari matritsasi

SD	BS	KS	I	Ko'rsatkichlar
1,0000	0,7796	0,8423	0,8084	SD
	1,0000	0,7488	0,5389	BS
		1,0000	0,9526	KS
			1,0000	I

Natijalar. Solikli daromadlar hajmi (SD) ning o'zgarishiga iqtisodiyotda bandlar soni (BS), korxonalar soni (KS) va asosiy kapitalga investitsiyalar (I) o'zgarishlarining o'zaro bog'liqligining ekonometrik modelini hosil qilamiz. Mazkur modelning induktiv tahliliga ko'ra, yuqoridagi modelning statistik jihatdan ahamiyatligi ifodalovchi

ko'rsatkich (R-qiymat (F)) 0.05 dan kichik, shu sababli ham mazkur model statistik jihatdan ahamiyatli, mustaqil o'zgaruvchilar (BS, KS va I)ning bog'liq o'zgaruvchiga ta'sirini ko'rsatuvchi koeffitsientlar ham 0.05 dan kichik hamda u ham statistik jihatdan ahamiyatli (4-jadval).

4-jadval

Asosiy kapitalga investitsiyalar (I), iqtisodiyotda bandlar soni va (BS) korxonalar soni (KS)ning mahalliy byudjetning solikli daromadlariga ta'sirining regressiya tenglamasi

Omillar	Koeffitsiyent	Standart xatolik	t-statistika	P-qiymat	
const	-8003,96	1186,90	-6,744	<0,0001	***
BS	10,8629	1,64846	6,590	<0,0001	***
KS	-0,383107	0,0803528	-4,768	0,0006	***
I	0,710454	0,121784	5,834	0,0001	***
Bog'liq o'zgaruvchi o'rtachasi		1290,027	Standart og'ish		823,4286
Qoldiqlar kvadratlari yig'indisi		556546,5	Standart xatolik		224,9336
R-kvadrat		0,941370	Moslashgan R-kvadrat		0,925380
F-statistika (3, 11)		58,87219	R-qiymat (F)		4,62e-07
Logorifmik haqiqatga yaqinligi		-100,1950	Akaike mezoni		208,3900
Shvarts mezoni		211,2222	Xanna-Kuin mezoni		208,3598
Rho parametri		-0,292607	Darbin-Uotson ctatistikasi		2,551665

Tuzilgan tenglamaning determinatsiya koeffitsienti (Moslashgan R-kvadrat) 0,9254 ga teng bo'lib, iqtisodiyotda bandlar soni (BS), korxonalar soni (KS) va asosiy kapitalga investitsiyalar (I) miqdorlari o'zgarishlari solikli daromadlar hajmi o'zgarishining 95,54 foizini tushuntirib bera oladi. Darbin-Uotson ctatistikasining 5 foizlik ahamiyat darajasidagi statistik jadval asosida hisoblanganda avtokorrelyatsiya bo'lmaslik sharti $1,14 < DW < 3,73$ hisoblandi. Darbin-Uotson ctatistikasining kerakli oraliqda ekanligi avtokorrelyatsiya muammosining yo'q ekanligini anglatadi. Qoldiqlarning normal taqsimlanganligi tekshirilganda ularning normal taqsimlanganligi ma'lum bo'ldi.

Soliqli daromadlar hajmi (SD) ning o'zgarishiga iqtisodiyotda bandlar soni (BS), korxonalar soni (KS) va asosiy kapitalga investitsiyalar (I) o'zgarishlarining o'zaro bog'liqligining ekonometrik modeli:

$$SD = 10,8629 * BS - 0,3831 * KS + 0,7105 * I - 8003,96 + e$$

Bu erda: CD – mahalliy byudjetning solikli daromadlari, mlrd.so'm;

BS – iqtisodiyotda bandlar soni, ming nafar;

KS – korxonalar soni, dona

I – asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar, mlrd.so'mda;

e – hisobga olinmagan omillar

Izox: Mazkur model Gretl dasturiy majmuasida hisob kitoblar natijasida olindi.

Modelga ko'ra BS (iqtisodiyotda bandlar soni)ning 1 ming nafarga ko'payishi(kamayishi), SD (mahalliy byudjetning solikli daromad)ning 10,8629 mlrd.so'mga ko'payishi(kamayishi)ga, KS (korxonalar soni)ning 1 taga ko'payishi(kamayishi) SD (mahalliy byudjetning solikli daromad)ning 0,3831

mlrd.so'mga kamayishi(ko'payishi)ga, I (asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi) ning 1 mlrd.so'mga ko'payishi(kamayishi) SD (mahalliy byudjetning solikli daromad)ning 0,7105 mlrd.so'mga ko'payishi(kamayishi)ga ga olib kelishini bildiradi.

Munozara. Model bo'yicha umumiy xulosa:

– Iqtisodiyotda ish o'rinlarining ortishi va bandlikning ta'minlanishi mahalliy byudjet daromadlarining ko'payishiga olib keladi;

– Korxonalar sonining ortishi mahalliy byudjetning solikli daromadlarini birmuncha kamayishiga olib keladi;

– Viloyatga jalb qilinadigan investitsiyalar hajmining oshishi mahalliy byudjet daromadlarining oshishiga sezilarli hissa qo'shadi.

Xulosa. Aholining real daromadlari, turmush darajasi va sifatini oshirish maqsadida hududlarni kompleks rivojlantirishni barqaror moliyalashtirilishini ta'minlash, markaz budjetiga qaramlikni keskin kamaytirish, budjetlararo munosabatlarni tubdan isloh qilish orqali mahalliy budjetlar mablag'larini boshqarishda joylardagi davlat hokimiyati organlarining mustaqil ish olib borishini kuchaytirish mamlakat budjet siyosatining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Har qaysi mamlakat iqtisodiyotining jadal o'sishiga erishishi uchun, iqtisodiy muammolarni hal etishi zarur, bu esa mamlakat iqtisodiyotini rivojlanishi hamda aholi farovonligiga bevosita turtki bo'ladi. Soliq turlari, tizimlari, soliq siyosati va boshqa qator soliqqa oid muhim mavzularni rivojlangan chet el mamlakatlari tajribasida amalga oshirilgan va ishonchli o'rganilgan, tatqiqot qilingan adabiyotlar bilan chuqur o'rganish, soliq siyosatini yuritishda, ularni joriy qilishda va amalga oshirishda ilg'or

chet el mamlakatlaridek siyosat yuritish zamon talabiga aylanmoqda.

Yuqoridagilardan xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, soliqlar aynan shu maqsadlarga erishishda eng muhim omil sanaladi va har bir davlat hukumati aynan shu tizimi mukammallashtirsagina, iqtisodiy rivojlanishga va farovonlikka erishadi.

Soliqlar — bu davlat sarf-xarajatlarini ta'minlovchi asosiy manbaa bo'lib, u bozor munosabatlari sharoitida iqtisodiyotni tartibga solishning va iqtisodiy yetuklikka erishishning asosiy va muhim dastagi hisoblanadi.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Allocating Tax Revenue to Sub-Central Government Levels: Lessons from Germany and Poland. Institute of Economic Research Working Papers No. 17/2015. http://www.badaniagospodarcze.pl/images/Working_Papers
2. Sh.A.Toshmatov Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishda davlat byudjeti daromadlari manbalarini kengaytirish yo'nalishlari // O'zbekistonda moliya sektorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari. Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to'plami. 2017 yil 10 noyabr. –T.: TDIU, 2017. -b.27-28
3. Kenjabayev O.T., Fozilov A.F., Alimov O.R. Respublika byudjeti va mahalliy byudjetlarning daromadlar va xarajatlarini samarali boshqarish masalalari // "Xalqaro moliya va hisob" ilmiy elektron jurnali. №1, fevral, 2017 y.
4. Burxanov A.U., Qurbonov X.A. Hududlarda mahalliy byudjetlar daromadlar manbaini kengaytirish yo'llari // "Iqtisodiyot va innovasion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 1, yanvar-fevral, 2018 yil.